

Nr 148.

Av herr *Senander m. fl.*, om förbättring av folkpensionerna.

En befolkningsgrupp, som trots en alltmera svällande högkonjunktur fått sitt ekonomiska läge försämrat, är folkpensionärerna. Medan andra samhällsgrupper åtminstone fått någon del med av överflödet, så ha folkpensionärerna fått sin materiella standard ständigt försämrad. Läget i de folkpensionärshem, som äro beroende av folkpensionen för sin existens, är i dag sämre än det var före den nya folkpensionsreformens tillkomst. Den ökning av fattigvårdsklientelet, som rapporterats från många platser i landet under senare tid, är säkerligen till icke obetydlig del beroende på sänkningen av folkpensionärernas standard.

Detta är en utveckling som står i klar strid mot de upprepade utfästelserna från statsmakterna att trygga åldringarnas och invalidernas försörjning utan anlitande av fattigvård. Inte ens vid tillkomsten av den nuvarande lagen, som med alla sina brister dock var ett betydande framsteg, kunde man tala om att utfästelserna infriats. Ännu mindre kan man avge ett sådant omdöme i dag. Visserligen ha pensionerna indexreglerats genom riksdagens beslut år 1950. Men indexregleringen är, såsom den kommunistiska gruppen flera gånger betonat, behäftad med sådana påtagliga brister, att ingen med skäl kan påstå att den ger skydd åt folkpensionernas realvärde.

Redan vid indexregleringens tillkomst förklarade vi i en motion, att den icke ens tillnärmelsevis gav full kompensation för levnadskostnadsstegringen. Vid dess behandling i riksdagen beräknades levnadskostnadsstegringen sedan tidpunkten för folkpensionsreformens genomförande år 1946 enligt socialstyrelsens missvisande och numera från alla håll starkt kritiserade beräkningar till cirka 9 procent. Folkpensionspristalet fastställdes emellertid till endast 5 procent. Vidare togs ingen som helst hänsyn till att livsmedelsrabatterna slopats vid årsskiftet 1947—48, vilket enligt socialstyrelsens beräkningar medförde en levnadskostnadsstegring för folkpensionärshushållen med inte mindre än 7 procent. Även om man håller sig enbart till socialstyrelsens beräkningar utgjorde underkompensationen redan vid indexregleringens ikraftträdande inte mindre än cirka 11 procent.

Eftersläpningen skulle emellertid komma att öka än mera genom själva konstruktionen av indexregeln. Medan för statstjänarnas rörliga tillägg gällde, att en höjning av levnadskostnadsindex med fyra enheter berättigade till en ökning av lönerna med 4 procent föreskrevos för folkpensionärsindex intervaller om fem enheter. Någon motivering varför folkpensionärerna på detta sätt skulle ställas i undantagsställning presterades inte. Den kommunistiska motionen i ämnet innehöll förslag om intervaller om fyra enheter.

Ett bifall till det kommunistiska förslaget i denna del skulle redan från

början ha tillförsäkrat folkpensionärerna ett tillägg av 10 procent i stället för 5 procent. Det skulle också ha inneburit, att de nu vid senaste årsskiftet skulle blivit berättigade till 35 procent i stället för de nuvarande 30 procent. Index steg nämligen i december med över fyra enheter. Enligt indexregeln, som räknar med intervaller om fem enheter, sker nu ingen förändring av indextillägget. Folkpensionärerna få alltså finna sig i att en höjning av levnadskostnadsindex med över fyra enheter icke kompenseras.

Dessutom måste observeras att indexregleringen icke omfattar bostadstilläggen och andra inkomstprövade förmåner utan endast ålderspension, tilläggspension och änkepension. Sedan regeringen tillåtit hyresstegring och bränslekostnaderna dessutom våldsamt gått i höjden, har denna brist hos indexregleringen ytterligare försämrat pensionernas realvärde.

Det är sålunda ostridigt, att inte heller statsmakternas löfte att bevara folkpensionernas realvärde blivit infriat. Därigenom har folkpensionärernas läge undergått en allvarlig försämring. De ha följaktligen så långt ifrån fått något med av högkonjunktorens överflöd att de tvärtom fått sin standard avsevärt nedpressad. Var och en kan förstå, att det måste kännas hårt för de gamla och invaliderna att åse hurusom miljarderna flyta in i bolagens kassaskåp och till statskassan medan de själva lida bitter nöd.

För att ge en liten föreställning om folkpensionärernas nödläge vilja vi återropa resultatet av en undersökning som socialstyrelsen bekantgjorde i början av år 1950. Undersökningen visade, att konsumtionsutgifterna för pensionärshushållen överstego totalinkomsten med i medeltal 109 kronor om året, vilket alltså utgör kapitalförtäringen inom hushållen. För att täcka underskottet hade folkpensionärerna tillgripit lånevägen eller realiserat egendom och lösöre. Ibland hade utfallna livförsäkringssummor fått hjälpa till att täcka underskottet. Det bör anmärkas, att undersökningen visade, att 46 procent av de undersökta hushållen hade egen inkomst vid sidan av folkpensionen. Det är därför uppenbart, att folkpensionärer, som utelutande voro hänvisade till att leva på folkpensionen, hade ett underskott som betydligt översteg genomsnittet av 109 kronor om året.

Ingen tvekan kan råda därom, att läget i dag är ännu sämre än vad nämnda undersökning ger vid handen till följd av eftersläpningen i förhållande till levnadskostnadsstegringen och ett missvisande index.

Det är under sådana förhållanden oförsvarligt om statsmakterna lämna folkpensionärernas vädjanden om undsättning obeaktade. För vår del anse vi, att den enklaste och snabbaste vägen för att bringa hjälp är att höja grundpensionsbeloppen. En sådan höjning bör icke understiga 300 kronor på ålderspension och 180 kronor på hustrutillägg och änkepension. Maximibeloppet för invalidpension bör givetvis ställas i nivå med beloppet för ålderspension. Vi förutsätta därvid såsom självfallet, att indextillägg skall ut-

gå på de nya grundbeloppen i deras helhet. Detta innebär, att en ensamstående pensionär i ortsgrupp 5 (Stockholm m. fl. orter) skulle erhålla sammanlagt 2 290 kronor i statliga pensionsförmåner (1 300 + 30 procent indextillägg eller 390 kronor + 600 kronor i bostadstillägg). För två makar blir den sammanlagda pensionen 3 504 kronor (2 080 kronor + 30 procent indextillägg eller 624 kronor + 800 kronor i bostadstillägg). För ortsgrupp 4 (Göteborg m. fl. orter) blir sammanlagda pensionen för ensamstående 2 140 kronor och för två makar 3 304 kronor. Enda skillnaden i beloppen de olika ortsgrupperna emellan representeras av skillnaden mellan bostadstilläggen.

Det är uppenbart att vad vi här föreslå icke är av den omfattning att ett förverkligande skulle ge tryggad försörjning. Vi ha begränsat och förenklat vårt förslag på sätt som skett därför att vi velat bringa snar hjälp åt folkpensionärerna utan tidsödande utredningar. Dessutom utgå vi ifrån att kommunerna i större grad än hittills skola träda emellan och, i avvaktan på att statsmakterna slutligen uppfylla sina löften, träda emellan med det tillskott som erfordras för att uppnå en skälig levnadsstandard för folkpensionärerna.

Med hänvisning till ovanstående få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta höja grundpensionen för ålderspensionärerna med 300 kronor för ensamstående och 480 kronor för två makar;

att maximibeloppet för invalidpensionen höjes på samma sätt;

att änkepensionen höjes med 180 kronor; samt

att indextillägg enligt gällande grunder skall utgå på de sålunda förhöjda beloppen i deras helhet.

Stockholm den 22 januari 1952.

Knut Senander.

H. Hagberg.

Gunnar Dahlgren.

Gerda Nilsson.

Helmer Holmberg.